

Kriittinen uskontokeskustelu

Sami Pihlström

Teologinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

sami.pihlstrom@helsinki.fi

Uskonnonfilosofian tehtävä

- **“Kuinka kriittinen uskontokeskustelu on mahdollista?”**
- Vertaa (kantilaisia kysymyksiä):
 - “Onko etiikka tieteenä mahdollinen?”
 - “Kuinka filosofia on tieteenä mahdollinen?”
 - “Kuinka metafysiikka on tieteenä mahdollinen?”
- Käsitteelliset taustaoletukset, ennakkoehdot.

Sitoumukset, ”varmuudet”

- Ovatko uskonnolliset uskomukset/käsitykset kriittisesti koeteltavissa samoin kriteerein kuin kaikki muutkin (esim. tieteelliset, arkipäiväiset) käsitykset?
- Vai ovatko ne uskonnollisesti uskovalle henkilölle perustavia lähtökohtia kaikelle ajattelulle ja koettelulle (vrt. Ludwig Wittgenstein, *Varmuudesta*, 1969)?
- **Evidentialismi vs. fideismi?**
 - Onko evidentialismi väärällä tavalla kriittistä (johtaa esim. skientismiin) ja fideismi kritiikitöntä (johtaa relativismiin)?
 - Uskonnonfilosofian ei tule tehdä ideologisia (uskonnollisia tai uskonnonvastaisia) lähtökohtaoletuksia.

Kaksi ehdotusta uskontokeskustelun edistämiseksi

- (1) **Tunnustaminen** (hyväksyvä tunnustaminen, *Anerkennung, recognition*): G.W.F. Hegel; vrt. A. Honneth, N. Fraser, C. Taylor.
 - SA:n huippuyksikkö ”Reason and Religious Recognition” (HY, teologinen tdk, 2014-2019).
 - Tunnustetaan toisen näkökulma – ja yhteiset rajat ja keskustelun ennakkoehdot?
- (2) **Pragmatismi**: C.S. Peirce, W. James (esim. *The Varieties of Religious Experience*, 1902), J. Dewey,
 - Fallibilismi
 - Holismi
 - Uskonnollisen kokemuksen merkitys? (Yksilö vs. yhteisö.)

Pahan ongelma

- Rekognitioteorioiden ja pragmatismien soveltaminen pahuuden ja kärsimyksen ongelmaan?
- **Teodikea vs. antiteodikea.**
 - Negatiivisten peruskokemusten ottaminen vakavasti.
 - Kulttuuri-imperialismi vs. aidon toiseuden hyväksyminen?
 - Toisen kärsimyksen ”merkityksellä” tai ”oikeutuksella” ei tule spekuloida. (Vrt. Job vs. ”ystävät”.)
 - Teodikea tunnustuksen/rekognition epäonnistumisena.

Filosofian vakavuus

- Vakava (uskonnon)filosofia alkaa pahuuden ja kärsimyksen ongelmasta (yleisemmin rajallisuudesta, huonosta omastatunnosta).
- Tähän myös kriittisen uskontokeskustelun tulee puuttua, edustettiinpa teismiä tai ateismia.
- Transsendentaalinen pessimismi ja empiirinen meliorismi.
- Kant: mahdollisuuden ehdot.
 - ”Teodikea-esse” (1791).
 - Nykyfilosofian jälkikantilaiset antiteodikea-argumentit kiinnostavia tutkimuskohteita.

Aiheesta lisää

- Ks. esim.
 - S. Pihlström, *Uskonto ja elämän merkitys*, Helsinki: STKS.
 - S. Pihlström, *Pragmatic Pluralism and the Problem of God*, New York: Fordham UP, 2013.
 - S. Pihlström, *Taking Evil Seriously*, Basingstoke: Palgrave, 2014.
 - S. Pihlström, ”Kuinka kriittinen uskontokeskustelu on mahdollista?”, *Tieteessä tapahtuu* 5/2015.
 - S. Kivistö & S. Pihlström, *Kantian Antitheodicy: Philosophical and Literary Varieties*, Basingstoke: Palgrave, ilmestyy 2016.

”Reason and Religious Recognition”: Suomen Akatemian huippuyksikkö, johtaja prof. Risto Saarinen, HY / teologinen tdk, 2014-2019 (SP ryhmän ”Contemporary Philosophy of Religion” johtaja).

<http://blogs.helsinki.fi/reasonandreligiousrecognition/>

<http://reasonandrecognition.blogspot.fi/>